

ročníků a potom též letní tábory, které se pro soutěžící pořádaly. Na jednom z nich jsme si hráli na stavbu železnice za starého Rakouska a přitom jsme změnili Petrovo příjmení Nejedlý na Negrelli podle stavitele Severní dráhy Ferdinandovy Aloise Negrelliho. Já jsem se s Petrem sblížil hned v onom prvním roce díky společnému zájmu o hudbu, ale sbratřila nás samozřejmě i čeština: tenkrát na finále jsme netušili, že se budeme jednou potkávat na odborných grémiích nebo si vzájemně konzultovat své texty před zveřejněním. A dlouhé roky se spolu podílet na vedení Olympiády českého jazyka jako porotci.

Petr Nejedlý je – i při svém dosud mladickém vystupování a smýšlení – lingvista a filolog ze staré školy. Ovšemže v dobrém smyslu slova: žák Igora Němce, Emanuela Michálka a dalších vzácných učitelů z téže generace usiluje o výklad jazyka bez fantazírování a laciných postupů, na jaké dnes bohužel nezřídka narážíme. Jeho odborný i lidský profil můžeme bez rozpaků charakterizovat dávným heslem „esse, non videri“ = být, nikoli zdát se. A na tom jubilantovi nic neubírá ani jeho sedmý křížek.

Miloš Dokulil a česká slovtvorba

Diana Svobodová

1. prosince 2022 proběhl v reprezentativních prostorách Akademie věd ČR v Praze seminář Jazykovědného sdružení, věnovaný dvojímu výročí jednoho z nejvýznamnějších českých lingvistů Miloše Dokulila. V roce 2022 jsme si totiž připomněli 110. výročí jeho narození (*5. 7. 1912) a zároveň uběhlo 20 let od jeho úmrtí († 2. 11. 2002).

Seminář, jehož se v roli přednášejících i hostů zúčastnila řada významných lingvistů českých i zahraničních, se nesl v duchu ryze odborném, zároveň se ale v diskusi a komentářích k jednotlivým příspěvkům, stejně jako v úvodu a zejména v závěru semináře podařilo velmi citlivě propojit témata, jimiž se Miloš Dokulil po celou dobu své odborné kariéry zabýval, s osobnějšími vzpomínkami některých účastníků.

Program tvořilo celkem 7 příspěvků vztahujících se různým způsobem k oblastem odborného zájmu Miloše Dokulila. Po zahájení a úvodním slově **I. Bozděchové** vystoupil s prvním příspěvkem nazvaným Poznámky k onomaziologické štruktúre pomenovania **M. Ološtiak** z Prešovské univerzity v Prešově. Zabýval se problematikou struktury pojmenování ve slovenštině a slovanských jazycích u slovtvorně motivovaných slov a víceslovných lexémů a mírou jejich onomaziologické explicitnosti, tj. formálního vyjádření významových prvků.

Zahraniční lingvista reprezentoval na semináři rovněž **R. Hammel** z Humboldtovy univerzity v Berlíně. Ve svém příspěvku O původu slovtvorné terminologie v koncepci Miloše Dokulila představil zdroje, z nichž Dokulil při tvorbě svých terminologických východisek čerpal, mj. kodaňský strukturalismus, a postupné kroky jejich uplatnění v odborných textech. Jednomu z dílčích témat slovtvorby v Dokulilově badatelské práci se věnovala i **M. Ševčíková** z Univerzity Karlovy v příspěvku Tvoření substantiv a sloves bez slovtvorných afixů ve slovtvorbě češtiny. Zaměřila se na dvojice substantiv a sloves utvořených bez použití slovtvorných afixů z hlediska slovesného vidu a srovnávala způsob jeho vyjádření kmenotvornými afixy či prefixy u sloves motivujících dějová substantiva a sloves denominálních, a to jak domácích, tak s cizími kořeny.

Jak připomněla **M. Čechová**, organizační činnost a publikační tvorba Miloše Dokulila se soustředila vedle jazykových příruček a mluvnic také na časopis *Český jazyk a literatura*, k jehož zakládajícím členům autor patřil. Ve svém příspěvku Výsledky „forenzního“ zkoumání tvorby Miloše Dokulila nastínila Dokulilův autorský podíl na publikaci *Komplexní jazykové rozbor*y (Čechová, M. a kol. *Komplexní jazykové rozbor*y. 1. vyd. Praha: SPN, 1992, 2., upr. vyd. Praha: SPN, 1996) a zejména při zpracovávání mluvnic *Čeština – řeč a jazyk* (Čechová, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. 1. vyd. Praha: ISV, 1996, 2., přeprac. vyd. Praha: SPN, 2000), v níž chybí náležité uvedení jeho pravděpodobného autorství u kapitoly o soustavě tvarů slov (formálním tvarosloví).

Na uplatnění korpusových nástrojů ve slovtvorném bádání se soustředila **M. Vachková** z Univerzity Karlovy. V příspěvku K možnostem slovtvorného výzkumu na bázi korpusových analytických metod představila ukázky využití postupů vyvinutých na základě německého korpusu Deutsches Referenzkorpus, resp. kookurenční databanky (IDS Mannheim) při popisu a kontrastování blízkých slovtvorných synonym, výzkumu jejich paradigmatických vztahů, kolokability a role v diskursecch.

Svůj dlouholetý odborný zájem o přejímky z angličtiny reflektovala v příspěvku Jsou anglicismy v češtině státem ve státě? **I. Bozděchová** z Univerzity Karlovy. Zabývala se rozvojem, možnostmi a mezemi adaptačních procesů a prostředků, jimiž jsou anglicismy slovtvorně počesťovány. Svě úvahy o funkci adaptace a přínosu nárůstu anglicismů pro českou slovtvorbu vztáhla mimo jiné k článku Slovtvorná charakteristika cizích slov, publikovanému M. Dokulilem a J. Kuchařem v časopise *Naše řeč* (Dokulil, M. – Kuchař, J. Slovtvorná charakteristika cizích slov. 1977, s. 169–185).

Poslední odborný příspěvek Slovtvorná konkurence a dynamika v současné komunikaci (na českém a bulharském jazykovém materiálu) přednesla **B. Niševa** z Akademie věd ČR. Soustředila se na vybrané typy variantních dvojic (řad) slovtvorných substantivních neologismů se zřetelem k dynamice komunikačních sfér a proměnám koexistenčních a konkurenčních vztahů afixů, jimiž jsou substantiva tvořena, a to i v rámci interlingvální komparace zohledňující typologické zvláštnosti českého a bulharského jazykového systému. Navázala tak na Dokulilovo pojetí konkurence slovtvorných prostředků ve smyslu jejich přehodnocení a významové disimilace.

V závěru semináře ještě někteří z účastníků vzpomínali na osobnost a působení Miloše Dokulila, i když mnozí přítomní už neměli to štěstí poznat jej osobně. Zaznělo mnoho zajímavých a veskrze pozitivně laděných postřehů. Zejména Marie Čechová a Ivana Bozděchová vzpomínaly v průběhu semináře i v jeho závěru na svá pracovní setkávání s Milošem Dokulilem věnovaná diskusím o odborných otázkách. Mnohokrát byl připomínán také mezinárodní rozměr a věhlas Dokulilovy práce, Ivana Bozděchová např. komentovala svou zkušenost ze Stanford University (USA), kde je M. Dokulil vnímán jako významný představitel české lingvistiky, uvedla i pravidelné odkazy na jeho práci při zasedáních Komise pro slovanskou slovtvorbu při Mezinárodním komitétu slavistů.

Velmi příjemná atmosféra semináře byla doplněna také promítáním fotografií dokumentujících některé z akcí a oslav, jichž se Miloš Dokulil účastnil, resp. které byly organizovány na jeho počest. Plné znění přednesených příspěvků bude publikováno ve stejnojmenné kolektivní monografii a za organizaci semináře patří poděkování především Ivaně Bozděchové, Karolíně Skwarské a Božaně Niševě.